

*Библиотека
за етене*

БЪДИ МОЯ!

Порочни страсти

Лев Толстой
ОТЕЦ СЕРГИЙ

Александър Куприн
ЯМА

Издателство
ПАРИТЕТ

РУСКИ КНИГИ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

БЪДИ МОЯ! ПОРОЧНИ СТРАСТИ

ЯМА/Александър Куприн; ОТЕЦ СЕРГИЙ/Лев Толстой; (Повести); 256 стр.

Поредица БИБЛИОТЕКА ЗА ЧЕТЕНЕ

Превод: Георги Бакалов; Г. С. Шопов

Съществуването на публични домове в Русия в началото на ХХ век е съвсем обичайно явление, както е обичайно и разпалването на сериозни страсти около обитателките им. Героините на Куприн, красивите проститутки Жени, Паша и Люба, са в центъра на тези страсти, а една от тях замисля ужасно отмъщение за целия мъжки род. Повестта „Яма“ (1909 г.) улавя в детайли и описва с психологическа дълбочина яркото и реалистично битие на всяка една от героините. По волята на съдбата тези жени се превръщат в играчки в ръцете на безскрупулни мъже, а писателят задава въпроса: Къде е спасението, кой може да измъкне от ямата на порока и безнадеждната тъга тези жени?

Повестта на Лев Толстой „Отец Сергий“ (1911 г.) е откровен разказ за изкушението, ревността и похотта, за тайните демони, съществуващи във всеки от нас. Героят на повестта е обикновен военен, който решава да се раздели с миналото си и да се замонаши, но пътят на това прераждане е ужасно дълъг и труден. За Лев Толстой тази история е много лична и отразява негова представа за вярата и изкуплението.

Двете произведения предизвикват силни и противоречиви чувства и несъмнено продължават да са актуални и днес.

**За поръчки на книги от сайта
www.paritetbg.com – 20% отстъпка!**

© Предпечатна подготовка Паритет ООД

Всички права са защитени. Никаква част от тази книга не може да бъде възпроизведена в каквато и да е форма без писменото разрешение на притежателя на авторските права.

ISBN 978-619-153-417-3

СЪДЪРЖАНИЕ

ЯМА

Александър Куприн
Превод Георги Бакалов

5

ОТЕЦ СЕРГИЙ

Лев Толстой
Превод Г. С. Шопов

163

ИЗДАДЕНИ В „БИБЛИОТЕКА ЗА ЧЕТЕНЕ“

1. **Александър Куприн** – ДУЕЛ
2. **Рафаело Джованьоли** – СПАРТАК
3. **Александър Дюма** – КАВАЛЕРЪТ Д'АРМАНТАЛ
4. **Приказки от цял свят** – ЧУДНА ОГЪРЛИЦА
5. **Александър Куприн** – БЯЛАТА АКАЦИЯ, разкази
6. **Майн Рид** – КВАРТЕРОНКАТА
7. **Януш Корчак** – КРАЛ МАТИУШ ПЪРВИ
8. **Лев Толстой** – СЕВАСТОПОЛСКИ РАЗКАЗИ.
ХАДЖИ МУРАТ, повести
9. **Иван Тургенев** – ПРОЛЕТНИ ВОДИ. АСЯ, повести
10. **Йенс Петер Якобсен** – НИЛС ЛЮНЕ
11. **Оноре дьо Балзак** – ЕДНА ТЪМНА АФЕРА
12. **Сигрид Унсет** – СЪРЦЕТО НА ЙЕНИ
13. **Джек Лондон** – ЗВЕЗДЕН СКИТНИК ИЛИ
УСМИРИТЕЛНА РИЗА
14. **Антон Чехов** – ЖИВОТЪТ Е ПРЕКРАСЕН!, разкази
15. **Фьодор М. Достоевски** – ИГРАЧЪТ НА РУЛЕТКА
16. **Велики руски драматурзи** – **Н. Гогол**, РЕВИЗОР; **А. Н. Островски**, ПРАВДАТА Е ДОБРО, НО
ЩАСТИЕТО Е ПО-ДОБРО, пиеси
17. **Алексей Толстой** – УСОЙНИЦА; МИШУКА
НАЛИМОВ; ПРИКЛЮЧЕНИЯТА НА РАЗТЪОГИН;
АРХИП, повести и разкази
18. **Александър Пушкин** – КАПИТАНСКАТА
ДЪЩЕРЯ; ДУБРОВСКИ, повести
19. **Артур Конан Дойл** – НЕ САМО ШЕРЛОК ХОЛМС,
разкази
20. **Майн Рид** – ЛОВЦИ НА РАСТЕНИЯ
21. **Дж. Бърнард Шоу** – КАНДИДА; ПИГМАЛИОН,
пиеси
22. **Лев Толстой** – КРОЙЦЕРОВА СОНАТА; ДЯВОЛ,
повести
23. **Ал. Куприн**, ЯМА; **Л. Толстой**, ОТЕЦ СЕРГИЙ –
БЪДИ МОЯ! ПОРОЧНИ СТРАСТИ, повести
24. **Иван Тургенев; Фьодор Достоевски; Антон Чехов;**
Иван Бунин; Александър Грин; Михаил Булгаков;
Андрей Платонов – ЗА ЛЮБОВТА, разкази
25. **Джеймс Оливър Кърууд** – КАЗАН, роман

„Знам, че мнозина ще сметнат тази история за безнравствена и неприлична, но я посвещавам на майките и децата им с цялото си сърце“.

„Аз твърдо вярвам, че съм си свършил работата. Проституцията е по-страшна от война, от епидемия. Когато Лев Толстой про-чел „Яма“, той казал: „Това е мръсно.“ Въз-можно е да е мръсотия, но нали трябва да се изчистиш от нея. Ако самият Лев Толстой беше написал с гениалния си талант книга за проституцията, той щеше да е направил велико дело. За съжаление, перото ми е недостатъчно остро, аз просто се опитах да представя правдиво живота на проститутки-те и да покажа на хората, че не бива да се отнасяме към тях по начина, по който са се отнасяли с тях досега. И те са хора...“

АЛ. КУПРИН

ЯМА

История на създаването на повестта

Александър Иванович Куприн започва да пише повестта „Яма“ през 1908 година. През 1909 година в сборника „Земя“ е публикувана първата ѝ част. Това предизвиква най-различни и противоположни критични отзиви.

В повестта си Куприн не посочва директно, че действието се развива в Киев, но пише „южният град К.“ По това време писателят е млад журналист и живее в Киев (в периода 1894-1901г.), в долнопробния хотел „Днепровски порт“. Киев е град крепост с многобройни гарнизони и съвсем естествено бързата и евтина любов е търсена стока. В града се стичат девойки от селата, които се надяват да намерят работа като готвачки или прислужници. Те лесно стават плячка на ловките сводници и сутеньори и се вливат в редовете на жриците на любовта. Куприн заварва Киев в разцвета му като една от столиците на достъпните секс услуги, наред с Рига и Одеса.

Тази творба с всичките си предимства и недостатъци е плод на огромен и тежък писателски труд. Книгата за живота на проститутките предизвиква много упреци, но не и съчувствие или разбиране. Авторът ѝ е обвинен в безнравственост и краен натурализъм. Завършването на повестта се забавя, защото мобилизира Куприн. Втора и трета част на книгата излизат през 1914 г. и 1915 г. През юни 1915 година, след като в сборника „Земя“ е публикуван краят на повестта,

Комитетът по въпросите на печата налага заповед върху книгата.

Ето какво казва един от героите в „Яма“: „... *Нашите художници на словото – най-добросъвестните и най-искрените в целия свят художници – необяснимо защо досега са подминавали проституцията и публичния дом. Защо? Право казано, трудно ми е да отговоря. Може би не им стигат нито времето, нито доблестта, нито самообладанието да се потопят в този живот и да го разгледат по-отблизо, без предубеждение, без гръмки фрази, без овчедушии, в цялата му чудовищна простота и делнична деловитост. Ах, каква ли голяма, потресаваща и правдива книга би се получила.*“

Куприн започва да събира материал за повестта още през 90-те години на 19 век. Много усърдно и прецизно подготвя работата си. В писмата си до Ф. Батюшков той моли да му изпрати книгата на З. Воронцова „Записки на една певица от шантана“ и официалния правилник на жените в публичните домове. Писателят внимателно проучва публикуваните свидетелства и архивни материали.

Не може да дадем правилна идейна оценка на „Яма“, без конкретната атмосфера в която възниква и се реализира замисълът на творбата. В началото на 90-те години в Русия между привържениците и противниците на лекарско-полицейския надзор върху проституцията пламват много разгорещени спорове. Освен това от 1908 година започва подготовката за Първия Общоруски конгрес за борба с проституцията, който се провежда през 1910 година.

Някои от съвременните критици на Куприн посрещат повестта с възторг. „*Излезе една творба, каквато не е излизала от времето на „Кройцеровата соната”, творба, способна да те блъсне в сърцето с неимоверна сила*“ - пише критикът А. Измайлов.

В. Боцяновский смята, че с целокупния си строеж „Яма“ противостои на порнографската литература и „развенчава героите на пола“.

На тези и други положителни оценки се противопоставят други мнения. Лев Толстой прочита само първите страници от повестта и в писмото си до А. Б. Голденвейзер ѝ дава следната оценка: *„Знам, че той уж разобличава. Но като описва всичко това, всъщност се наслаждава. Което не остава скрито за човек с художествен усет“*.

Куприн отвърща на критиките след публикуването на първата част така: *„Упрекват ме за първата част на „Яма“, наричат ме порнограф, унищожител на юношеството и най-вече автор на нечистоплътни пасквили срещу мъжете. Пишат, че съм обрисувал всичко изопачено и с цел да сея разврат. Това изобщо не е така! Но се чудя на критиката. Как може така прибързано да се правят окончателни изводи за творби, които още не са завършени? Едни критици ме превъзнасят, други ме ругаят...“*

Втората част предизвиква предимно отрицателните отзиви на критиците. А. Измайлов, който преди това хвали първата част, за втората пише, че *„не се задържа на висотата на първите обещания“*.

През май 1915 година Куприн отвърща на критиците: *„Във всеки случай твърдо вярвам, че съм си свършил работата. Проституцията е по-страшно зло от войната и епидемията. Войната отминава, а проституцията живее с векове“*.

Повестта „Яма“ е последната голяма творба на Куприн.

ЯМА

Александър Куприн

*Знам, че мнозина ще намерят
тази повест за безнравствена
и неприлична, но при все това аз
я посвещавам от все сърце на
майките и на младежите.*

I

Много отдавна, преди да се прокара железницата в най-далечната част на един голям южен град, живееха от род в род файтонджии – държавни и свободни. Заради това цялата местност се наричаше Ямска¹ махала или просто Ямска, Ямки, или още по-кратко Яма. По-късно, когато парният влак уби конското теглене, палавото файтонджийско племе изгуби полека-лека своите буйни навици и юнашки обичаи, прехвърли се на друга работа, разпадна се и се разпръсна. Но на Ямата дълги години – дори и до днес – ѝ остана тъмната слава на място за веселие, пиене, побой и въобще опасно място нощем.

Някак от само себе си се случи, че върху развалините на ония стари, изградени гнезда, където по-рано румените набити солдатки и черновеждите апетитни файтонджийски вдовици тайно прода-

¹ Ямска – файтонджийска, от ямщик – файтонджия

ваха ракия и свободна любов, постепенно започнаха да никнат явни публични домове, разрешени от властите, ръководени от официалния надзор и подчинени на наложени сурови правила. Към края на деветнайсти век двете улици в Яма – Голяма Ямска и Малка Ямска – се оказаха изцяло, от едната и от другата страна, заети изключително с домове на търпимостта. Частните къщи останаха не повече от пет-шест, но и те бяха превърнати в кафенета, кръчми и дюкянчета за нуждите на ямската проституция.

Начинът на живеене, нравите и обичаите бяха почти еднакви във всичките заведения, повече от трийсет; разликата бе само в таксите, които се вземаха за кратковременната любов, а следователно и в някои външни дреболии: в подбирането на повече или по-малко хубави жени, в сравнителната елегантност на костюмите, в блясъка на стаите и лукса на обзавеждането.

Най-бляскаво бе заведението на Трепеля, при влизането в Голямата Ямска, първата къща вляво. Това бе стара фирма. Но сегашният ѝ притежател има съвсем друга фамилия и е общински съветник, даже член на управлението. Домът е на два етажа, зелено с бяло, построен в лъжеруски, ернически, ропетовски стил, с кончета, резбарски орнаменти, петли и дървени крилца, оградени с дървени дантели; на стълбата има килим с бяла пътечка; в антрето стои препарирана мечка, която държи в протегнатите си лапи дървен поднос за визит-

ни картички; в танцувалната зала има паркет, по прозорците малинови копринени тежки пердета и тюл, покрай стените бели с позлата столове и огледала са с позлатени рамки: има два кабинета с килими, канапета и меки атлазени пуфове; в спалните небесносини и розови фенери; канаусови одеяла и чисти възглавници; обитаталките са облечени с разголени бални рокли, подплатени с кожа, или в скъпи маскарадни костюми на хусари, пажове, русалки, гимназистки и повечето от тях – прибалтийски германки – са едри, бели, с големи гърди, красиви жени. В Трепеля вземат за визита три рубли, а за цяла нощ – десет.

Трите двурублеви заведения – на София Василевна, „Старо-Киевският“ и на Ана Марковна – са малко по-лоши, по-бедни. Другите домове по Голямата Ямска са също с рубли, но те са още по-лошо обзаведени. А на Малката Ямска, която посещават войници, крадци на дребно, занаятчийци и въобще бедни хора, там вземат за време по петдесет копейки и по-малко, там е много мръсно и мизерно: подът на залата е изкривен, изтърбушен и неравен, прозорците са покрити с червени памучни парчета; спалните са като ясли, разделени с тънки преградки, които не стигат до тавана, а на креватите, върху омачканите сламеници, се валят сгънати криво-ляво, оръфани, потъмнели от времето, мръсни чаршафи и овехтели одеяла с дупки; въздухът е вкиснат и вонящ, примесен с алкохолни пари и мирис на повръщано; же-

ните, облечени в цветни басмени парцали или в матроски костюми, повечето са прегракнали или гъгниви, с подпухнали носове, с лица, по които личат следи от вчерашни побои и одрасквания, те са лошо гримирани, с наслюнчена червена кутия от папириси.

Цяла година, всяка вечер – с изключение на трите последни дни от Страстната седмица и срещу Благовещение, когато птица не вие гнездо и стригано момиче не си плете косата – щом навън се стъмни, се запалват висящите червени фенери, закачени над наклонените резбовани веранди пред всеки дом. На улицата сякаш е празник – Великден: всички прозорци са ярко осветени, веселата музика на цигулки и пиана се промъква през стъклата, непрекъснато пристигат и потеглят файтони. Входните врати на всички домове са широко отворени и през тях се виждат откъм улицата: стръмна стълба и тесен коридор нагоре, и цялото блещукане на многостранния рефлектор на лампата, и зелените стени на сенника, украсени с швейцарски пейзажи. До самата сутрин стотици и хиляди мъже се качват и слизат по тия стълби. Тук идват всички: и грохнали лигави старци, които търсят изкуствено възбуждане, и момчета – кадети и гимназисти, почти деца; брадати бащи на семейства, уважавани стълбове на обществото със златни очила, и младоженци, и влюбени годеници, и почтени професори с гръмки имена, и крадци, и убийци, и либерални адвокати, и строги пазите-

ли на нравствеността – педагози и напредничави писатели – автори на горещи, страстни статии за женското равноправие, и детективи, и шпиони, и избягали каторжници, и офицери, и студенти, и социалдемократи, и анархисти, и наемни патриоти; срамежливи и нагли, болни и здрави, за пръв път виждащи жена, и стари развратници, засегнати от всички видове пороци, яснооки хубавци и уроди, злобно белязани от природата; глухонеми, слепи, безноси, със сбръчкани, отпуснати тела, със зловонен дъх, плешиви, треперещи, покрити с паразити – шкембести, хемороидални маймуни. Идват свободно и просто като в ресторант или на гара, седят, пушат, пият, конвулсивно се преструват, че са весели, танцуват, правят гнусни телодвижения, които имитират акта на сексуалната любов. Понякога внимателно и дълго, понякога с груба припряност, избират всяка жена и знаят предварително, че никога няма да срещнат отказ. Нетърпеливо си предплащат парите, и на публичното легло, още неизстинало от тялото на предшественика, безцелно извършват най-великото и прекрасно световно тайнство – тайнството на зараждане на нов живот. И жените с равнодушна готовност, с еднообразни думи, със заучени професионални движения задоволяват като машини техните желания, та веднага след тях, същата нощ, със същите думи, усмивки и жестове да приемат трети, четвърти, десети мъж, често пъти чакащи реда си в общата зала.

Така минава цялата нощ. На разсъмване Яма притихва и светлото утро я заварва безлюдна, просторна, потънала в сън, с добре затворени врати, с плътно затворени капаци на прозорците. А на вечерта жените ще се събудят и ще се приготвят за следващата нощ.

И така без край, ден след ден, месеци и години, те живеят в своите публични хареми този странен, неправдоподобен, ношен живот, изхвърлени от обществото, прокълнати от семейството, жертва на обществения темперамент, клоаки за излишъка на градското сладострастие, пазителки на семейната чест – четиристотин глупави, лениви, истерични, безплодни жени.

II

Часът е два през деня. Във второкласното, двурублево заведение на Ана Марковна всичко е потънало в сън. Голямата квадратна зала – с огледала в позлатени рамки, с две десетки плюшени столове, строго наредени покрай стените, с олеографските картини на Маковски „Болярски пир“ и „Къпане“, с кристален полилей по средата – също спи, и в тишината и полумрака изглежда непривично замислена, строга, странно печална. Вчера тук, както и всяка вечер, са светили лампите, звънтяла е бясна музика, издигал се е син тютюнев дим, двойки мъже и жени

са танцували, като са показвали бедра и високо вдигали крака. И цялата улица е сияела отвън с червените фенери над входовете и със светлината от прозорците, и е бъркала до сутринта от хора и файтони.

Сега улицата е пуста. Тя тържествено и радостно свети в блясъка на лятното слънце. Но в залата са спуснати всички завеси и затова в нея е тъмно, прохладно и така особено неприветливо, както се случва посред ден в празни театри, арени и съдебни зали.

Мъждиво блещука пианото с черната си, изви-та, гланцова страна, слабо блестят жълтите, овехтели, разядени от времето, раздрънкани, нащърбени клавиши. Застоялият, неподвижен въздух още пази вчерашната си миризма: ухае на парфюми, на тютюн, на кисела влага в голямата пуста стая, на пот от нездравео и нечисто женско тяло, на пудра, на борно-тимолов сапун и на прах от жълта боя, с която вчера е бил намазан подът. И със странно очарование към тия миризми се примесва и миризмата на увяхнала блатна трева. Днес е Троица. По стар обичай слугините на заведението рано сутринта, докато госпожиците им още спят, купиха от пазара цяла кола острица и разхвърляха нейната дълга, хрустяща под краката, дебела трева навсякъде: в коридорите, в кабинетите, в залата. Пак те запалиха кандилата пред всички икони. Момичетата по традиция не смеят да правят това с осквернените си през нощта ръце.